

Ks. mgr lic. Tomasz Borkowski

Uniwersytet Kardynał Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

doktorant Wydziału Teologicznego

NATURA RELACJI W GRUPACH RELIGIJNYCH I ICH WYPIYW NA RELIGIJNOŚĆ MŁODZIEŻY

W okresie adolescencji rozwija się kilka istotnych typów społecznego zachowania się towarzyszących dojrzewaniu płciowemu, jako bezpośredni wynik zmian zainteresowań i postaw. Początki tego procesu dostrzec można już w późnym dzieciństwie, ale jeszcze w słabo rozwiniętej formie. W latach adolescencji człowiek uczy się zachowywać tak, jak powinien zachowywać się wówczas, gdy osiągnie dojrzałość. Jednostka uczy się, które formy społecznego zachowania się są akceptowane, a które nie i odrzuca lub zmienia je tak aby odpowiadały określonej grupie społecznej (Hurlock, 1965).

1. Pojęcie grupy

W psychologii społecznej i socjologii dość często podkreślana jest potrzeba rozwoju człowieka w grupie. Pojęcie grupy może być rozumiane dość szeroko i według D. Cartwright'a i A. Zander'a oznacza zbiór jednostek pozostających ze sobą w pewnych stosunkach. Nie chodzi tu jednak o jakikolwiek stosunek między jednostkami, ale o taki stosunek, który sprawia, że jednostki są od siebie wzajemnie zależne (za: Mika, 1975). Stosunek taki między ludźmi w każdej grupie jest nazywany wzajemną interakcją lub inaczej komunikowaniem się. Na ten aspekt zwraca uwagę G. C. Homansa, który grupę definiuje jako „pewną liczbę osób, które komunikują się ze sobą wzajemnie w jakimś okresie czasu, przy czym jest ich wystarczająco niewielu: tyle, żeby każda osoba mogła się komunikować z innymi nie za pośrednictwem drugiego człowieka, ale bezpośrednio” (za: Mika, 1984).

S. Mika powołuje się na definicję grupy A. P. Hare'a, która brzmi: „aby o dwóch lub więcej osobach można było powiedzieć, że stanowią grupę, muszą być spełnione przynajmniej 4 warunki. Tak więc:

- a) między tymi osobami musi istnieć bezpośrednia interakcja,
- b) osoby te muszą mieć wspólny cel,
- c) w zbiorze jednostek stanowiących grupę muszą istnieć normy,
- d) w zbiorze tym musi istnieć struktura” (tamże, s. 332).

Przynależność do grupy nie tylko zaspokaja potrzeby psychiczne, ale pozwala na rozwój cech osobowości (Słomińska, 1989). E. B. Hurlock w sposób szczególnie podkreśla, że oddziaływanie grupy na zachowanie się jednostki wpływa na jej osobowość. W konsekwencji tego procesu uspołeczniania, dana jednostka uczy się «kultury» lub wzorów zachowania respektowanych przez szerszą grupę społeczną, do której należy ta mniejsza grupa. Grupy uczą pewnych standardowych i wspólnych sposobów działania, form zachowania się i przekonań. W okresie adolescencji osoba „uczy się od grupy pojęć o samej sobie, poznaje strukturę społeczeństwa i swoje miejsce w nim, uświadamia sobie właściwe jej role i pozycje, uczy się, jakie są uznawane i nie uznawane formy zachowania się oraz poznaje sposoby, za pomocą których może czynić to, co pragnie, nawet gdyby to miało być pogwałceniem prawa i obyczajów. Związek jednostki z grupą i jej pozycja w grupie są najważniejszymi czynnikami jej psychicznego i społecznego poczucia bezpieczeństwa” (Hurlock, 1965, s. 141).

W psychologii i socjologii często spotykamy się z bardzo ogólnym podziałem grup na formalne i nieformalne. Nieformalne grupy rówieśnicze występują we wszystkich fazach uspołeczniania się dzieci i młodzieży, poczynając od wieku przedszkolnego, poprzez wiek szkolny, aż po fazę późnej adolescencji u młodzieży studiującej. Te nieformalne grupy rówieśnicze u swego podłoża mają niezaspokojoną potrzebę realizacji swego procesu uspołeczniania w warunkach ograniczeń i kontroli ze strony podstawowych instytucji wychowawczych takich, jak rodzina, szkoła i.in. (Kowalski, 1986). Grupa rówieśnicza to efekt dążenia dzieci lub młodzieży o zbliżonym wieku i podobnych potrzebach do utworzenia własnej społeczności mającej zaspokoić ich potrzeby poza nadzorem dorosłych lub przy akceptacji z ich strony. W każdym jednak przypadku nieformalna grupa rówieśnicza jest wytworem szczególnej selekcji dokonanej samorzutnie przez młodych ludzi (tamże).

Grupa nieformalna może w pewnym momencie swego istnienia przerodzić się w grupę formalną. Taka nowo powstała grupa powinna charakteryzować się strukturą i zasadami organizacji, które z góry powinny być znane wszystkim członkom. Dokonuje się to poprzez werbalnie sformułowane prawa i normy dotyczące działania grupy, sposobów postępowania, obowiązków członków, stanowisk, ról, funkcji oraz pozycji społecznych (tamże).

Proces socjalizacji, polegający na wprowadzeniu konkretnej osoby do udziału w życiu danej społeczności, dokonuje się zazwyczaj w małych grupach. Grupy pierwotne jak i wtórne, tworzone do celów okresowych, przekazują swoim członkom ważne informacje, prawa, obyczaje dotyczące grup społecznych. Przez udział w małej grupie realizuje się uczestnictwo jednostki w życiu grupy nadrzędnej (Słomińska, 1989).

Członków grup formalnych łączą wspólne zainteresowania i zajęcia. Dostępne są one dla wszystkich i uczestnictwo w nich nie jest zależne od akceptacji członków.

Między członkami grupy nie ma silnych więzi emocjonalnych (Hurlock, 1965, s. 172), ale pomiędzy poszczególnymi jednostkami mogą zawiązać się różne formy przyjaźni.

Grupy te istnieją tak długo, jak długo utrzymuje się zainteresowanie ze strony członków. Są one najbardziej popularne między 13 a 17 rokiem życia. Po tym okresie spada zainteresowanie udziałem w takich grupach, a młodzież w tym okresie wstępuje do grup nieformalnych. Należy jednak stwierdzić, że wśród starszej młodzieży, a często nawet wśród dorosłych udział w grupach formalnych trwa nadal (tamże).

2. Korzyści płynące z przynależności do grupy

Grupy formalne i nieformalne dają młodzieży wiele korzyści, wśród których najczęściej wymieniane są:

- - Poczucie bezpieczeństwa. Dla młodej osoby, która była pozbawiona oparcia w domu rodzinnym, kontakty w grupie powodują zmianę jej postawy, szczególnie wobec rodziny, która do tej pory nie zaspakajała jej potrzeb. Młodzież mająca niskie poczucie bezpieczeństwa, które jest w dużej mierze zależne od grupy, swoim aktywnym udziałem i osiągnięciami łatwo zwraca na siebie uwagę. Ta popularność i uznanie jest w rzeczywistości pewnym osiągnięciem, które i tak nie daje jednostce przezwyciężenia wyizolowania i nadal pozostaje „obca w grupie”. Młodzież mająca poczucie bezpieczeństwa z większą łatwością może podjąć rezygnację przynależenia do grupy formalnej, znajdując większe spełnienie w bardziej intymnych kręgach.
- Umiejętności społeczne. Grupy te w większości przypadkach kontrolowane są przynajmniej w jakiejś mierze przez przywódców, każdy jednak członek ma możliwość czynnego udziału w zajęciach, czy uczeniu się różnych społecznych umiejętności. Nawet grupy o specjalnych zainteresowaniach skierowanych na określone zadanie, do którego została utworzona grupa, działają dzięki wspólnej pracy i możliwości wychowania do współżycia z członkami odmiennej płci.
- Możliwość organizowania rozrywek. W grupie uczestniczy młodzież, która poprzez rozrywkę i zabawę ma możliwość pogłębienia rozwoju emocjonalno-uczuciowego.
- Wpływ na osobowość. Grupa daje swoim członkom pewną pozycję, która pozytywnie wpływa na osobowość jednostki. Zauważalny jest korzystny wpływ na osobowość, wynikający z udziału w zajęciach grupowych (tamże, s. 173-174).
- Poza pozytywnymi skutkami grup formalnych, które wpływają na młodzież, można zauważyć również niekorzystne cechy:
- Brak serdecznych uczuć. Grupy te, w przeciwności do grup nieformalnych mają znacznie mniejsze poczucie „przynależności” i nie zaspokajają potrzeby bliskiego

koleżeństwa. W wielu przypadkach jedynie kilka osób żywo interesuje się działalnością grupy.

- Zazdrość. U osób należących do grup formalnych w wielu wypadkach rodzi się poczucie zazdrości w stosunku do członków grup nieformalnych. Rodzi się ono z poczucia większej ekskluzywności grup nieformalnych oraz podjętych przez nich działań, które jawią się jako bardziej przyjemne i bliższe młodemu człowiekowi (tamże, s. 174).

W obecnym społeczeństwie występuje kontakt jednostki z wieloma różnymi grupami. Faktyczna przynależność do jakiejś grupy zakłada zewnętrzny akt wstąpienia, a następnie udział członkowski. Rysuje się pewna zależność, w której dostrzegamy, że większą wartość w oczach jednostki ma grupa, która jest bardziej upragnioną grupą odniesienia, choćby nie była grupą przynależności. Co do grup odniesienia może ich być niezmiernie wielka ilość, czasami trudna do określenia. Jednak nie sam fakt przynależności, nie postawy innych członków grupy decydują bezpośrednio o tym, czy jakaś grupa jest grupą odniesienia, lecz jedynie postawa jednostki wobec danej grupy. Jest to wewnętrzne kryterium rozstrzygnięcia o tym, czy jakaś grupa jest grupą odniesienia, czasami nawet dokonuje się to z pominięciem kryteriów zewnętrznych (Witkowski, 1994).

T. Witkowski powołując się na T. M. Newcomba rozróżnia grupy odniesienia pozytywne i negatywne. Poprzez grupę „odniesienia pozytywnego rozumie on grupę zaangażowania, grupę, z którą jednostka się identyfikuje, z którą ma kontakt psychiczny, grupę, kształtującą jej motywacje i postawy, czyli dla jednostki grupę wychowującą. Natomiast w przypadku negatywnego odniesienia mamy grupę, z którą jednostka nie chce mieć nic wspólnego, wręcz przeciwstawia się jej wpływom. O trwałości kontaktu może być mowa jedynie przy grupach pozytywnego odniesienia. Grupę odniesienia można rozumieć jako grupę własną, którą rzeczywiście za własną jednostka uważa, lub grupę, której członkiem pragnie zostać” (tamże, s. 34).

W powyższym opisie grupy można mówić o przyciąganiu ze strony grupy lub częściej o atrakcyjności grupy, która niesie za sobą głębokie postawy, jakie jednostkę przyciągają. Jednostka w swojej świadomości ma pewien obraz konkretnej grupy, wyrobiony na podstawie oceny otoczenia, ale i poprzez własne doświadczenie. Obraz grupy posiadany przez jednostkę przyczynia się do zachowania konkretnych postaw wymaganych przez grupę w jej kręgu, jak i poza nią. Dostrzegana jest pewna zależność, że im większa jest atrakcyjność grupy, tym większe jest poszanowanie i przestrzeganie norm grupowych przez jej członków. Gdy wspomina się o atrakcyjności udziału w grupie, dostrzega się nie tyle wartość grupy samą w sobie, ale świadomość członków i troskliwe zabieganie o pozostanie w grupie, w tym przypadku mamy do czynienia z tzw. zawartością grupy. Większą zawartością cieszą się te grupy, których status jest wyższy,

a tym samym podnosi się status jednostki w oczach osób nie należących do tej grupy (tamże.).

Na podstawie badań K. W. Backa nad rolą przyciągania grupy dowiedziono, że mogą być trzy źródła jej atrakcyjności: członkowie, cele i sam fakt przynależności lub prestiż grupy. Back nie wspomina o atrakcyjności przywódcy, którą łączy z atrakcyjnością członków, a także nie wspomina o atrakcyjności funkcji, ale łączy ją z atrakcyjnością celów (za: tamże).

Zdaniem Backa grupa stawia pewne cele, które jednostka chce, a przynajmniej zobowiązuje się realizować będąc w grupie. Grupa może przyciągać swoimi celami, a osoba, która pragnie w niej uczestniczyć realizuje powierzone jej zadania jak najstaranniej. Z punktu psychologii wychowawczej uzyskanie zgodności między celami jednostki i celami grupy prowadzi do głębszej motywacji jednostki do pozostania w danej grupie i rozwijania aktywności specyficznej dla danej grupy. Celom wychowawczym stawia się postulat posiadania wartości dodatniej dla społeczeństwa oraz względnie wszechstronny wpływ na rozwój człowieka. Co zaś tyczy się przyciągania jednostki przez grupę za pomocą atrakcyjności funkcji, to może ona przyciągać rodzajem, formami i stylami swej aktywności, które jednostka poznaje przeważnie w bezpośrednim kontakcie. W tym wypadku należy wyciągnąć wniosek praktyczny, żeby członkowie grupy dążyli do łączenia atrakcyjności grupy z atrakcyjnością celów, zarówno osobistych i społecznych. Wówczas dokonuje się kształtowanie własnych uzdolnień, pogłębienie wiadomości, rozwinięcie umiejętności praktycznych potrzebnych dla dobra grupowego, jak i pozagrupowego. Takie postępowanie przyczynia się do wzmocnienia integralności grupy (tamże.).

Na podstawie eksperymentu Hunta i Solomona możemy stwierdzić, że z długofalowy kontakt jednostki z grupą wynika z możliwości świadczenia wzajemnej pomocy, wymiany poglądów i doświadczeń, co kształtuje atrakcyjność grupy. Natomiast takie parametry socjometryczne, jak sprawność fizyczna, czy cechy osobowości mają wartość jedynie krótkofalową i w specjalnych okolicznościach. Osoby, które w życie wspólnoty wnoszą większe wartości są bardziej przyciągające i bardziej godne w świadomości jednostki do trwałego kontaktu. Ważną jest również cechą atrakcyjność jednostki poza grupą, gdyż to podnosi status grupy, jak i samej jednostki (za: tamże).

3. Rola lidera /przywódcy, opiekuna, wychowawcy/

W wielu grupach da się zauważyć jednostki, które można określić mianem przywódcy, opiekuna lub wychowawcy. Ta funkcja dostosowana jest do specyfiki grupy i ma określone zadania, zaś sam wybór może dokonywać się w ramach naturalnej selekcji, samorzutnie lub w zdemokratyzowanych wyborach. Osoba taka powinna się

charakteryzować cechami wodza, organizatora, pedagoga, nauczyciela, dojrzałą osobowością, różnicą wieku, doświadczeniem, fachową wiedzą teoretyczną i praktyczną, wiarygodnością, prawdomównością, nastawieniem pozytywnym, kulturą osobistą, znajomością ludzi oraz ich potrzeb. Posiadanie i rozwijanie powyższych cech wśród przywódców według Rogers'a pozwoli osobom wychowywanym doświadczyć „kontaktu pomocnego”, w którym przynajmniej jedna ze stron ma wzrastać, ulepszać, rozwijać, funkcjonalnie dojrzewać, doskonalić stosunki z innymi ludźmi (tamże).

Znaczący wpływ na grupę ma wychowawca, ale tylko wtedy gdy posiada silną osobowość wychowawczą. Jeśli tego przymiotu mu zabraknie, wówczas grupą pokieruje ten członek, który posiada cechy przywódcy, w sposób naturalny pociągając za sobą pozostałych członków grupy. Dostrzegł to i zastosował w swoim systemie wychowawczym św. Jan Bosco. W każdej grupie szukał on osoby, która w sposób samorzutny znajdowała uznanie jako przywódca grupy. Następnie dużą uwagę i troskę poświęcał takim osobom, obarczał ich odpowiedzialnością, a zarazem darzył zaufaniem, co powodowało zwiększenie zaangażowania takich osób w działanie na rzecz grupy (Hanseman, 1988, s. 86).

4. Natura grupy religijnej

T. Witkowski postuluje, aby przy badaniu grup o charakterze religijnym zwracać uwagę na ich aspekt atrakcyjności. Postawy religijne pełnią funkcję integracyjną wszystkich postaw jednostki. Podstawowym celem działania takich grup jest relacja człowiek – Bóg i wszystkie inne, które wiążą się z tą centralną relacją. Najczęściej są to czynności „zmierające do poznania praw religijnych, wyrażające pełny stosunek jednostki do Boga oraz rzeczywistości w sobie i poza sobą, czynności kultowe, czynności zmierzające do przestrzegania zasad moralnych opartych o prawdy religijne” (Witkowski, 1984, s. 46). Wieź osobowa w takiej grupie ma mocne podstawy, natomiast podstawowe cele religijne są uświadamiane jednostce wewnątrz grupy i mają dopomagać w dążeniu sięgającym poza doczesność. Specyfika zaś przywódcy grupy religijnej może mieć dodatkową cechę sakralności i ma możliwość do odniesień o charakterze nadprzyrodzonym. Nie wolno w tym przypadku przekreślić „kontaktu pomocnego”, który jest podstawowy. Autor dostrzega, że kontakt jednostki z taką grupą jest najbardziej umotywowany, bowiem promuje jednostce takie cele, funkcje, wieź grupową i kierownictwo, które mają na względzie rzeczy sięgające poza ramy doczesności. To jest główne zadanie, jakie stoi przed takimi grupami, aby pespektywa życia wiecznego znalazła się w świadomości jednostki i kształtowała postawy religijne osób należących do grup religijnych (tamże).

Grupy zasadniczo różnią się od siebie celami i normami, jakie nimi kierują. Jeśli zespół ludzi ma wyraźne cele religijne, wówczas w jakimś sensie można stwierdzić, że stanowią grupę religijną. Jednak posiadanie samych celów religijnych przez grupę jest niewystarczalne, gdyż potrzebny jest religijny system wartości, który wyznaczy określone normy postępowania członków. Każda grupa, obok realizowania celów religijnych jednocześnie realizuje cele pozareligijne zaspokajające różne potrzeby psychiczne członków grupy (Makselon, 1995).

Grupy religijne są przeważnie grupami formalnymi, gdyż mają określone cele i system wartości, ale również prawa i normy dotyczące działania, określające sposoby postępowania i obowiązki członków. Szczególnie prężnie działają takie grupy przy kościołach, gdzie znajdują miejsce dla swojej aktywności i konkretne wartości chrześcijańskie.

Encyklopedia Katolicka określa grupę religijną jako „wyróżniony i zorganizowany system relacji pomiędzy wieloma osobami (wspólnota) zmierzającymi do realizacji określonego zespołu wartości”. W socjologii religii najczęściej wyróżnia się 5 kryteriów przynależności do grupy religijnej:

- 1) przyjęcie wartości grupowych (w grupie religijnej podstawowymi wartościami są: wiara w istnienie Boga i oficjalne nauczanie Kościoła) powinno być realizowane na płaszczyźnie wiary religijnej, jak i przekonań;
- 2) przyjęcie wzorców zachowań wymaganych przez Kościół, głoszonych i uznawanych za wartości religijne; jest to zespół norm i ocen wpływających na zachowanie członków grupy; źródłem ich jest: dekalog, ideał ewangeliczny, przykazania kościelne i inne wskazania Kościoła;
- 3) uczestnictwo w czynnościach grupowych będących istotnym elementem każdej społeczności; w grupach religijnych są to inicjatywy (czynności liturgiczne, charytatywne i in.) wypływające z celów i zadań grupy;
- 4) relacje społeczne pomiędzy członkami grupy kształtowane na podstawie wzajemnej komunikacji i współdziałania; należy według G. D. Gurvitcha odróżnić relacje „stosunków w grupie” od „stosunków międzyjednostkowych”; pierwsze powstają wskutek wspólnego dążenia do celu, a drugie poprzez działanie jednostek, które traktują pojedynczego lub więcej członków, a nawet całą grupę jako środek do celu;
- 5) intencja przynależności, która decyduje o rzeczywistym członkostwie; celem grup religijnych jest życie ewangelią; w tym wypadku ważny jest też aspekt, czy dana grupa religijna jest dla członka grupą odniesienia, czyli czy identyfikuje się z nią, czy też uczestniczy w niej tylko zewnętrznie, a identyfikuje się z inną grupą.

Kontakt jednostki z grupą, jak stwierdza T. Witkowski, zależy od wielu czynników osobowościowych. Nie jest najważniejsze to, że młody człowiek był zaangażowany

w spełnianie praktyk religijnych. Grupa odczytując jego potrzeby ma pomagać mu w rozwoju dojrzałej osobowości, a w niej dojrzałej religijności. Młodzież szuka wiadomości i przeżyć religijnych. Jedynie głębokie przeżycia religijne mają dużą wartość i do nich młody człowiek chętnie powraca, a nawet pragnie przeżyć je jeszcze raz. Mechanistyczne wykonanie praktyk religijnych w wielu przypadkach może nie przyczynić się do ukształtowania się dojrzałej religijności (Witkowski, 1994).

Wiedza psychologiczna o niektórych prawidłowościach oddziaływań grup na osoby pomaga wpływać na rozwój kontaktu jednostki z grupą religijną. J. Makselon wskazuje, że rozwój ten przebiega zasadniczo w trzech etapach. Pierwszym etapem jest wchodzenie nowego członka w grupę, które obfituje w niepewność i ambiwalencję uczuć. Długoletni uczestnicy podczas swoich spotkań podejmują mniej kontrowersyjne tematy, by oswoić nowego uczestnika. Natomiast on bada percepcję własnej osoby, a szczególnie sprawdza u kogo wzbudza zaufanie, a z kim wiąże obawy. Jego zachowanie można ogólnie nazwać jako konformistyczne, ugrzecznione i dążące do uzyskania akceptacji. Nowe osoby w grupie poszukują idealnego środowiska osób, u których znajdą wsparcie i przykład. Starsi członkowie grupy doświadczają nie zawsze uzasadnionego poczucia winy, gdyż myślą, że nie spełniają oczekiwań nowych osób. Na tym etapie rozwoju grupy konieczne jest otwarte wypowiedzianie tego wszystkiego, co nie udaje się poszczególnym uczestnikom grupy w realizacji ideałów (Makselon, 1995).

Drugim etapem wchodzenia w grupę jest konfrontacja, która następuje po okresie względnej grzeczności i układności. Nowy członek pyta o własną pozycję w grupie i kto jest właściwie najważniejszy. Dokonuje się proces własnej identyfikacji, czyli poszukiwanie miejsca pośród innych, z którymi ma się osiągać podobne cele w oparciu o te same zasady. Konfrontacji często towarzyszą różnego rodzaju konflikty, współzawodnictwo, zazdrość, agresja, manipulacja i inne. W tym wypadku ważna jest rola lidera, przywódcy cieszącego się w grupie pewnym autorytetem, który może wskazać, przy współpracy ze wszystkimi członkami, wyjście z kryzysu. W tej fazie nowy członek, który mógł być zarzewiem kryzysu wspólnoty może odejść z grupy, albo pozostanie w niej i będzie poważnie dezorganizował jej życie. Fazę konfrontacji najkrócej można nazwać czasem testowania grupy (tamże).

Ostatnim etapem rozwoju kontaktu jednostki z grupą religijną jest ukształtowanie się wspólnoty. W tym okresie współpraca wszystkich członków zmierza do ukształtowania poczucia przynależności. Szczególny akcent stawiany jest na ogólny obraz i zaangażowanie się w spełnianie określonego zadania lub misji w grupie przez jej członków, a mniej ważne są osobiste odczucia związane z grupą. Na tym etapie członkowie grupy coraz częściej ukazują informacje o osobistych problemach, a to rodzi wzajemne zaufanie do siebie i dzięki temu jakiegokolwiek konflikty nie prowadzą do zerwania porozumienia. Wzajemne wsparcie we wspólnocie i poprzez wspólnotę

prowadzi do ujednolicenia celów i przyjęcie ich za własne. Poprzez fakt wzajemnych relacji i często podobnych problemów osobistych, jak i wspólnotowych, rodzi się wzajemna lojalność, która nie wyklucza wolności jednostki. Osoby poprzez swoje zaangażowanie pragną tworzyć i uczestniczyć we wspólnym dobru wspólnoty, a psychologicznym przejawem tej postawy jest wzajemne wsparcie i empatia (tamże.).

5. Znaczenie grup religijnych

Uczestnictwo w grupie religijnej afirmuje określone postawy chrześcijańskie i eliminuje samotność, która jest dzisiaj dość powszechnym zjawiskiem. Systematyczne spotkania z członkami grupy, którzy podobnie myślą, postępują i mają wspólne dążenia, to środek na brak zrozumienia, znieczulicę czy egocentryzm współczesnego świata (Matański, 2004). W *Dyrektorium Katechetycznym Kościoła Katolickiego w Polsce* przeczytamy, że ruchy i stowarzyszenia katolickie należą do „niewątpliwych znaków czasu, a także oczekiwań i dążeń współczesnego człowieka, aby każdy mógł być nie tylko dostrzeżony i dowartościowany, ale i czuł się twórczym i odpowiedzialnym podmiotem tych wspólnot, w których żyje” (DKKK 11).

Małe grup religijne włączają jednostkę w życie Kościoła oraz pozwalają na przedyskutowanie różnych problemów, a to może być przyczynkiem do zrozumienia wielu spraw i pogłębienia świadomości religijnej. Grupy te ułatwiają swoim członkom na przejście od zasad ogólnych do osobistych decyzji. Wpływają one również na rozwój wiary i inspirują do życia płynącego z wiary. Ożywiają one w jednostkach ducha apostołstwa, a także pozwalają na realizowanie ogólnych celów w konkretnych zadaniach (Słomińska, 1989). Wspólny cel dążenia grupy religijnej i normy, którymi ona kieruje się, stanowią wyznacznik jej spójności (Łabendowicz, 2004).

Grupa religijna realizująca swoje ideały w duchu chrześcijańskim winna mieć wszystkie cechy dobrej grupy, a nawet powinna je mieć w wyższym stopniu, niż inne grupy. Według J. Słomińskiej grupa chrześcijańska musi być otwarta na ludzi, bo jest częścią Kościoła, który jest dla świata. Taka grupa powinna akceptować swoich członków, bo sam Chrystus akceptował wszystkich, a jednocześnie wymagać musi dużo od nich, bo nawet Bóg nie oszczędził własnego Syna (Słomińska, 1989).

Wychowanie w grupach religijnych powinno być wspierane poprzez różne dyscypliny naukowe: teologię pastoralną, socjologię religii, etykę, pedagogikę, psychologię. Te dyscypliny naukowe dają szeroką wiedzę o człowieku i pozwalają na pomoc w integracji osobowości młodego człowieka, aby ukazać dobro, mądrość i prawdę Ewangelii, a równocześnie towarzyszyć mu w przyjęciu Jezusa, jako swego osobistego Zbawiciela. Wprowadzając taką wiedzę w praktyczne założenia, możemy pomóc młodemu człowiekowi, aby w sposób dojrzały i osobisty wybrał drogę wiary.

Takie działania realizowane w grupach religijnych dostosowane jest do konkretnych potrzeb młodzieży i jej zdolności do podejmowania decyzji motywowanych wiarą. Decyzja wiary u ludzi młodych w tym wieku nie jest ostateczna, lecz ma charakter wychowawczy prowadzący do ukształtowania się stałych postaw religijnych. Powyższe zadanie wychowawcze respektuje generalnie cały proces humanizowania życia ludzkiego (Przybyłowski, 2004).

Grupa religijna pomaga dojrzewać i wspiera w trudnych momentach, jakie wyłaniają się na drodze dojrzewania wiary. Jest ona miejscem odnowy duchowej swoich członków, poszerzonej formacji wewnętrznej, pełni zadania wychowawcze, buduje relacje osobowe w życiu społecznym, a nawet pełni funkcje terapeutyczną. Grupa zajmuje również uprzywilejowane miejsce w wychowaniu, które pobudza ludzkie dojrzewanie do otwierania się na orędzie zbawcze, a także na przeżywanie doświadczenia rozumienia i przeżywania Kościoła (tamże).

Kościół jest grupą nadrzędną i do niego odnoszą się wszystkie wymienione wyżej prawidłowości dotyczące działania grup religijnych, które realizują swoje cele w parafii, która jest najniższą jednostką administracyjną Kościoła. Działanie grupy i jej członków musi mieć zawsze charakter służebny w stosunku do bycia w Kościele. W tych grupach rodzą się nowi wyznawcy Chrystusa poprzez słuchanie słowa Bożego, ale ich „ukościelnienie” może jedynie dokonać się we wspólnocie Kościoła. Grupa religijna jako tak nie może być Kościołem, ani zrodzić Kościoła, ani Kościół nie może do grupy być „przeniesiony”, a jeżeli taka sytuacja miałaby mieć miejsce, wówczas mogłoby to wskazywać na tendencje sekciarskie grupy (tamże).

Jan Paweł II na zakończenie wielkiego Jubileuszu roku 2000 w Liście Apostolskim *Novo Millennio Ineunte* napisał: „dzisiaj trzeba na nowo z przekonaniem zalecać wszystkim dążenie do tej «wysokiej miary» zwyczajnego życia chrześcijańskiego. Całe życie kościelnej wspólnoty i chrześcijańskich rodzin winno zmierzać w tym kierunku. Ale jest też oczywiste, że istnieją różne indywidualne drogi do świętości, wymagające prawdziwej *pedagogiki świętości*, która zdolna jest dostosować się do rytmu poszczególnych osób. Winna ona łączyć całe bogactwo propozycji dostępnych dla wszystkich z tradycyjnymi formami pomocy indywidualnej i grupowej oraz z nowszymi formami udostępnianymi przez stowarzyszenia i ruchy uznane przez Kościół” (NMI 31).

Grupy religijne stają się miejscem rozwoju osobowościowego, religijnego i społecznego młodego człowieka. W okresie dojrzewania młodzieży potrzebne są grupy, w których będzie ona mogła przygotować się do zdań jakie są przed nią stawiane w społeczeństwie czy w Kościele. Właściwie ukształtowany przez grupę religijną człowiek potrafi właściwie wybierać wartości wyższe, które służą dobru wspólnemu. Taki wzrost pozwala mu rozwijać się osobowościowo i religijnie, a to sprawia, że

przygotowany jest do podejmowania odpowiedzialności w różnych dziedzinach życia indywidualnego i społecznego. Religijność takiego człowieka jest personalna, czyli sprzyja integracji osobowości, spójności systemu wartości, nadaje sens życia i zaspokaja potrzeby poznawcze, rozwojowe oraz egzystencjalne, a także w pełni pozwala przeżywać kontakt z Bogiem i sprzyja rozwojowi kontaktów interpersonalnych.

Bibliografia:

- Allport G. W. (1988), *Osobowość i religia*, Warszawa.
- Birch A. (2005), *Psychologia rozwojowa w zarysie*, Warszawa.
- Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce* (20.06.2001).
- Fromm E. (1966), *Szkice z psychologii religii*, Warszawa.
- Golan Z. (2006), *Pojęcie religijności*, w: *Podstawowe zagadnienia z psychologii religii*, S. Głaz (red.), Kraków, s. 71-80.
- Grom B. (2009), *Psychologia religii*, Kraków.
- Hansemann G. (1988), *Wychowanie religijne*, Warszawa.
- Hurlock E. B. (1965), *Rozwój młodzieży*, Warszawa.
- Jan Paweł II, *List Apostolski Novo Millennio Ineunte* (06.01.2001).
- Kowalski S. (1986), *Socjologia wychowania w zarysie*, Warszawa 1986, s. 152-153.
- Łabendowicz S. (2004), *Dynamika grupy katechetycznej*, *Zeszyty formacji katechetów*, Rok 2004, R. 4 nr 2 (14), Radom, s. 45-51.
- Makselon J. (1995), *Jednostka w grupie*, w: *Psychologia dla teologów*, J. Makselon (red.), Kraków, s. 233-254.
- Matański J. (2004), *Grupy, stowarzyszenia i ruchy religijne dla młodzieży w służbie katechezy*, *Ateneum Kapłańskie Rok 2004, z. 2 (573) t. 143*, s. 278-290.
- Mika S. (1975), *Wstęp do psychologii społecznej*, Warszawa 1975.
- Mika S. (1984), *Psychologia społeczna*, Warszawa 1984.
- Przybyłowski J. (2004), *Duszpasterstwo grupowe w kontekście zadań wychowawczych*, *Teologia praktyczna*, Rok 2004, t. 5, s. 25-38.
- Słomińska J. (1989), *Mechanizmy i funkcje grup młodzieżowych*, w: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*, R. Murawski (red.), Warszawa, s. 48-69.
- Walkusz J. (red.) (1993), *Encyklopedia katolicka*, t. VI.
- Witkowski T. (1994), *By nie odpaść z grupy o charakterze religijnym*, Lublin.
- Wulff D. M. (1999), *Psychologia religii*, Warszawa.